

W Y D A W N I C T W A

RYNEK KSIĄŻKI W POLSCE

2015

Łukasz Gołębiowski
Paweł Waszczyk

Patronat medialny

gazeta
WYBORCZA.PL

ISBN 978-83-63879-53-2

9 788363 879532

NAJWIĘKSZA
HURTOWNIA
KSIĄŻEK
W POLSCE

www.olesiejuk.pl

Firma Księgarska Olesiejuk
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp.j.
ul. Poznańska 91, 05-850 Ożarów Mazowiecki
tel. +48 22 733 50 10, faks +48 22 721 15 50
e-mail: biuro@olesiejuk.pl

**RYNEK KSIĄŻKI
W POLSCE**

2015

WYDAWNICTWA

**RYNEK KSIĄŻKI
W POLSCE**

2015

WYDAWNICTWA

**Łukasz Gołębiowski
Paweł Waszczyk**

© Copyright by Łukasz Gołębiowski, Paweł Waszczyk, 2015

© Copyright by Biblioteka Analiz Sp. z o.o., 2015

Wszystkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie lub reprodukcja jakiegokolwiek fragmentu tej książki wymaga pisemnej zgody wydawcy.

Redakcja: Łukasz Gołębiowski

Korekta: Joanna Ożóg

Projekt okładki: Grzegorz Zychowicz | Tatsu

Opracowanie graficzne: Grzegorz Zychowicz | Tatsu

Łamanie: TYPO 2

Druk i oprawa: OZGraf Olsztyńskie Zakłady Graficzne

Wydrukowano na papierze Speed-E **INTERNATIONAL** **PAPER**

ISBN 978-83-63879-53-2

Wydanie I

Warszawa 2015

Tom LXXVI w serii „Raporty”

Biblioteka Analiz

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

00-048 Warszawa

ul. Mazowiecka 6/8 pok. 416

tel./fax (+48 22) 828 36 31

www.biblioteka-analiz.pl

Firma jest członkiem Polskiej Izby Książki

Spis treści

Najważniejsze wydarzenia na rynku wydawniczo-księgarskim w 2014 roku (<i>Piotr Dobrołęcki</i>)	7
CZĘŚĆ PIERWSZA WYDAWNICTWA	27
Rozdział pierwszy Główne trendy na rynku wydawniczym	29
Rozdział drugi Prognozy dla rynku wydawniczego (<i>współpraca Bernard Józwiak</i>)	223
Rozdział trzeci Wydawniczy biznes na świecie w 2014 roku	257
Rozdział czwarty Ranking wydawnictw	271
Rozdział piąty Największe wydawnictwa książkowe w 2014 roku	277
Wykaz tekstów źródłowych	435
Oferta Biblioteki Analiz	441
Indeks firm omawianych w książce	451

Najważniejsze wydarzenia na rynku wydawniczo-księgarskim w 2014 roku

Styczeń

- Ruszył Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2014-2020, na którego realizację w ciągu sześciu lat przewidziano miliard złotych: 650 mln zł ze środków MKiDN i 350 mln zł od beneficjentów programu, m.in. od samorządów i instytucji.
- Ziemowit Szczerek, autor książki „Przyjdzie Mordor i nas zje, czyli tajna historia Słowian” (Korporacja Ha!art) został laureatem Paszportów „Polityki” w kategorii „literatura”.
- Prof. Małgorzata Szpakowska, kulturoznawca i historyk literatury, autorka książki „Wiadomości Literackie prawie dla wszystkich” (W.A.B.), otrzymała Nagrodę im. Kazimierza Wyki.
- „Magazyn Literacki KSIĄŻKI” po raz dwunasty nagrodił najlepsze tytuły minionego roku: „Ostatnie rozdanie” Wiesława Myśliwskiego (Znak), „Ludzką rzecz” Pawła Potoroczyna (W.A.B.), „Legion” Elżbiety Cherezińskiej (Zysk i S-ka), „Wielką księgę patriotów polskich” (Biały Kruk), „Obłęd’44” Piotra Zychowicza (Rebis) oraz „Za żelazną kurtyną” Anne Applebaum (Agora i Świat Książki). Wydawnictwo G+J Książki (obecnie Burda Książki) zdobyło tytuł Wydawcy Roku 2013, Egmont Polska, inicjator akcji „Czytam sobie”, nagrodę Wydarzenie Roku 2013, a Wydawnictwo Biały Kruk nagrodę za Najlepszą Publicystykę 2013.

- Mariusz Szczygieł został laureatem Nagrody Honorowej Stowarzyszenia Krajowy Klub Reportażu za „całokształt dorobku pisarskiego w sferze literatury faktu” ze szczególnym uwzględnieniem książek: „Gottland” (Czarne), „Laska nebeska” (Agora), „Zrób sobie raj” (Czarne) oraz opublikowanego w „Dużym Formacie”, dodatku „Gazety Wyborczej”, reportażu „Śliczny i posłuszny”.
- Przewodniczącym Sekcji Wydawców Edukacyjnych PIK wybrano Jarosława Matuszewskiego z WSiP.
- W wieku 95 lat zmarł Tadeusz Hussak, senior polskiego księgarstwa, honorowy prezes Stowarzyszenia Księgarzy Polskich.

Luty

- Polska była gościem honorowym na 41. Targach Książki w New Delhi.
- PIK przedstawiła projekt ustawy o jednolitej cenie książki.
- Nagrodę Bologna Ragazii Award 2014 w kategorii non fiction otrzymała Urszula Palusińska za książkę „Majn alef bejs” Jehoszue Kamińskiego (Żydowskie Stowarzyszenie Czulent).
- Nagrodę „Nowych Książek” otrzymał Bohdan Cywiński za „Szańce kultur. Szkice z dziejów narodów Europy Wschodniej” (Wydawnictwo Trio i Centrum Europejskie Natolin).
- Projekt Biblioteki Narodowej „Konserwacja i rewitalizacja Pałacu Krasińskich (Pałacu Rzeczypospolitej) w Warszawie – europejskiego dziedzictwa kulturowego XVII wieku” otrzymał 13,765 mln zł dotacji z Programu „Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego” w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014.
- Biblioteka Narodowa została wyróżniona w konkursie Created in Poland Superbrands 2013/2014, który jest polską edycją prowadzonego w 87 krajach rankingu Superbrands, oceniającego siłę wizerunkową obecnych na rynku marek.

- Szwedzki koncern medialny Bonnier objął 51 proc. udziałów Wydawnictwa Marginesy, a dotychczasowi właściciele, czyli Hanna Mirska-Grudzińska i Krzysztof Grudziński, zatrzymali 49 proc. udziałów i oboje pozostali członkami zarządu.
- Zmarł prof. Janusz Stanny, grafik, plakacista i ilustrator, profesor ASP w Warszawie. Był autorem ilustracji do ponad 200 książek.

Marzec

- Charles Simic otrzymał Międzynarodową Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta.
- Dorta Jagić z Chorwacji została laureatką nagrody literackiej Europejski Poeta Wolności za tom „Kanapa na rynku” (Instytut Kultury Miejskiej oraz słowo/obraz terytoria). Wyróżniono także tłumaczkę jej wierszy, Małgorzatę Wierzbicką.
- Nagrodę Srebrnego Kałamarza im. Hermenegildy Kociubińskiej, której organizatorem jest Fundacja Zielona Gęś, otrzymała Renata Putzlacher za książkę „W kawiarni Avion, której nie ma” (Wydawnictwo Spolek – Towarzystwo Avion). Nagrodę Zielona Gąska dla książek dla dzieci i młodzieży wręczono Marcinowi Szczygielskiemu za „Czarownicę piętro niżej” (Wydawnictwo Bajka).
- W 13. Edycji Poznańskich Spotkań Targowych – Książka dla Dzieci i Młodzieży uczestniczyło 49 wystawców. Statuetkami Pegazika uhonorowano poetkę Krystynę Miłobędzką oraz Ewę Grudę, kierującą warszawskim Muzeum Książki Dziecięcej, krytyka literackiego i organizatora wydarzeń kulturalnych.
- W XIX Targach Edukacyjnych „Edukacja” w Kielcach wzięło udział ponad 100 wystawców, zorganizowano 40 konferencji, szkoleń i warsztatów. Nagrody im. Filipa Kallimacha za wybitne osiągnięcia w sferze edukacji otrzymali: Małgorzata Barańska, Małgorzata Strzałkowska, Witold Bójski, twórcy serii „Tropiciele” (WSiP) oraz autorki „Elementarza XXI Wieku” (Nowa Era).
- W Centrum Kongresowym Politechniki Wrocławskiej odbyły się XX Jubileuszowe Wrocławskie Targi Książki Naukowej.

- Weszła w życie nowelizacja Ustawy o systemie oświaty, która daje ministrowi edukacji narodowej możliwość zlecenia opracowania i wydania podręcznika. Takie samo uprawnienie otrzymał minister kultury i dziedzictwa narodowego w zakresie podręczników dla szkół artystycznych.
- Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka” zmieniło nazwę na Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska.
- Legimi, pierwsza polska księgarnia oferująca subskrypcyjny dostęp do e-booków, otrzymała tytuł Firmy Roku oraz statuetkę Kryształowej Anteny w konkursie złotych i Kryształowych Anten Świata Komunikacji i Mediów.
- Prezesem zarządu Wydawnictwa Edukacyjnego Sp. z o.o. w Krakowie został dr Adam Ruta, który zastąpił Elżbietę Spodnik.
- Zmarł Andrzej Kuryłowicz, twórca i właściciel Wydawnictwa Albatros A. Kuryłowicz.

Kwiecień

- Zmarł Tadeusz Różewicz.
- Ryszard Krynicki został laureatem nagrody Polskiego PEN Clubu im. Jana Parandowskiego.
- Nagrodę Literacką m.st. Warszawy w kategorii „warszawski twórca” otrzymał Wiesław Myśliwski, w kategorii prozatorskiej Ignacy Karłowicz za „Ości” (Wydawnictwo Literackie), w kategorii poetyckiej Tadeusz Dąbrowski za „Pomiędzy” (wyd. a5), w kategorii „książka dla dzieci” Przemysław Wechterowicz (tekst) i Emilia Dziubak (ilustracje) za „Proszę mnie przytulić” (Ezop), a w kategorii „edycja warszawska” Joanna Rolińska za „Rozmowy o dzieciństwie” (G+J Książki).
- Jerzy Pilch został laureatem nagrody miesięcznika „Odra”.
- Minister Bogdan Zdrojewski odznaczył Hannę Krall złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, Srebrne Medale otrzymali: Jarosław Mikołajewski i Andrzej Sapkowski, a Medal Brązowy dziennikarka Katarzyna Janowska.

- Przyznawaną przez TVP Kultura Nagrodę Gwarancja Kultury w kategorii „literatura” otrzymała Małgorzata Rejmer za „Bukareszt. Kurz i krew” (Czarne). Monika Sznajderman, szefowa wydawnictwa Czarne, zwyciężyła w kategorii „menedżer kultury”.
- Nagrodę specjalną ZAiKS otrzymał Jacek Bocheński, nagrodę literacką dla tłumaczy – Ewa Rojewska-Olejarczuk, nagrody im. Karola Małcużyńskiego (za varsavianą) – prof. Andrzej Makowiecki i Stanisław Wielanek, twórca Kapeli Czerniakowskiej, nagrodę za twórczość dla dzieci (za całokształt) – Wanda Chotomska oraz Adam Kilian, artysta plastyk, scenograf i ilustrator, a nagrodę za twórczość dla dzieci (doroczną) – Grzegorz Kasdepke.
- W 19. edycji festiwalu Europejski Port Literacki Wrocław udział wzięło kilkudziesięciu artystów z: Polski, Hiszpanii, Ukrainy i Włoch.
- Odbyły się XX Targi Wydawców Katolickich, w których udział wzięło 160 wystawców z Polski, Watykanu, Włoch, Francji i Niemiec oraz ponad 24 tys. odwiedzających. Nagrodę Główną Stowarzyszenia Wydawców Katolickich Feniks otrzymał ks. prof. Tadeusz Ślipko. Wręczono również Feniksy Diamentowe i Specjalne oraz Małe Feniksy.
- Trzecia edycja imprezy, która przyjęła zobowiązującą nazwę Międzynarodowe Targi Książki, odbyła się w gmachu Opery i Filharmonii Podlaskiej w Białymstoku. Wzięło w nich udział 60 wystawców, 21 autorów i 15 tys. czytelników.
- Obchody Światowego Dnia Książki realizowane przez PIK stanowiły część jubileuszu „650 lat książki i czytania w Polsce”. Ogłoszono konkurs fotograficzno-literacki „Moja ulubiona księgarnia” oraz projekt badawczy w zakresie transformacji czytelnictwa, prowadzony przez PIK we współpracy z MKiDN.
- Liczba zbiorów w zasobach cyfrowej biblioteki Polona przekroczyła ćwierć miliona publikacji.
- Zakupy „materiałów bibliotecznych” przez biblioteki do równowartości kwoty 207 tys. euro zwolnione zostały z procedur przetargowych, co ma znacznie uprościć i przyspieszyć zakup nowości wydawniczych.
- Podczas wizyty ministra Bogdana Zdrojewskiego w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy – Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego, zwanej

Biblioteką na Koszykowej, zapowiedziano, że do marca 2015 roku zostanie zakończona rozbudowa i modernizacja tej placówki, na co przeznaczono ponad 20 mln zł z unijnego dofinansowania w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, prowadzonego przez MKiDN.

- Prezesem Polskiej Izby Druku został ponownie wybrany Edward Dreszer, a członkami Rady: Swapan Chaudhuri, Adam Cichocki, Jacek Kardasz, Paweł Mazurek, Jacek Wasilewski i Leszek Wojtczuk.
- Zapowiedziano zamknięcie istniejącej od 58 lat księgarni Skarbnica w Krakowie w osiedlu Centrum w Nowej Hucie.
- Internetowa księgarnia Bonito.pl wynajęła magazyn o powierzchni ponad 4 tys. m kw. w kompleksie Kraków Airport Logistics Centre, w którym można zgromadzić 1 mln książek.

Maj

- Zmarł Marek Nowakowski.
- W kategorii książka roku Wrocławską Nagrodę Poetycką Silesius otrzymał Mariusz Grzebalski za tom „W innych okolicznościach” (EMG). Dariusz Foks został uhonorowany za całokształt twórczości, a nagrodę za debiut otrzymała Martyna Buliżańska, autorka tomiku „Moja jest ta ziemia” (Biuro Literackie).
- Wiesław Myśliwski otrzymał doroczną nagrodę ministra kultury i dziedzictwa narodowego w kategorii „literatura”, a serwis Lubimyczytać.pl w kategorii „kultura w sieci”.
- Wiesław Myśliwski został też laureatem Honorowej Nagrody Warszawskich Targów Książki Ikar.
- Nagrodę im. Jerzego i Hanny Kuryłowiczów wręczono Piotrowi Rajcy za przekład książki Jona Ducketta „HTML i CSS. Zaprojektuj i zbuduj witrynę WWW” (Helion).
- Nagrodę Magellana przyznawaną przez redakcję „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” w kategorii Wydarzenie Roku 2013 otrzymały Zeszyty

Literackie za serię „Podróże”. Tytuł podróżnika roku przypadł Monice Witkowskiej, za publikacje turystyczne nagrodzono wydawców: Sklep Podróżnika (dwukrotnie), Burda NG (dwukrotnie), ExpressMap (trzykrotnie), Wydawnictwo Literackie, Albus oraz Pascal, a nagrody specjalne otrzymały Arkady i Dwie Siostry.

- Nagrodę Bursztynowego Motyla za najlepszą książkę o tematyce podróżniczej i krajoznawczej otrzymał Bartek Sabela za „Może (morze) wróci” (Bezdroża/Grupa Helion).
- Najlepszą Książką Dziecięcą w konkursie „Przecinek i kropka” 2013 zostały „Wszystkie moje mamy” Renaty Piątkowskiej z ilustracjami Macieja Szymanowicza (Literatura).
- Sejm przyjął przygotowaną przez MEN nowelizację ustawy o systemie oświaty, która wprowadza bezpłatne podręczniki dla pierwszoklasistów od września 2014 roku oraz dla wszystkich uczniów szkół podstawowych i gimnazjów od 2017 roku. Na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych z budżetu państwa przeznaczonych ma być w 2014 roku 66 mln zł, w 2015 – 290 mln zł, w 2016 – 317 mln zł, a w 2017 – 357 mln zł. W ciągu dekady budżet centralny sfinansuje zakup podręczników za kwotę 3,8 mld zł.
- Walne Zgromadzenie PIK „wyraziło sprzeciw wobec występowania rządu w roli producenta, polegającej na wydawaniu książek”.
- Ks. Roman Szpakowski SDB został wybrany na trzecią kadencję prezesem zarządu Stowarzyszenia Wydawców Katolickich. Do zarządu weszli również: ks. Tomasz Lubaś SSP i ks. Leszek Skorupa jako wiceprezesi, Henryk Podolski jako skarbnik oraz ks. Marek Otolski MIC jako sekretarz.
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich zorganizowało po raz jedenasty Tydzień Bibliotek – ogólnopolski program promocji czytelnictwa i bibliotek, tym razem pod hasłem „Czytanie łączy pokolenia”.
- Ponad 6,2 mln zł otrzyma Biblioteka Narodowa z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na modernizację wentylacji i klimatyzacji Gmachu Głównego Biblioteki Narodowej przy al. Niepodległości w Warszawie.

- W Łobzie odbyła się konferencja „Książka dobrem kultury i źródłem wiedzy” zorganizowana przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Księgarzy oraz Wydział Filologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Po raz pierwszy w historii konkursu organizowanego od 1996 roku przez Polską Izbę Druku jedna drukarnia zwyciężyła w czterech kategoriach. Osiągnęła to Drukarnia Skleniarz z Krakowa, a jedna statuetka złotego Gryfa przypadła Toruńskim Zakładom Graficznym Zapolex.
- Podczas Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Autorów i Wydawców Copyright Polska (dawniej Stowarzyszenia Autorów i Wydawców „Polska Książka”) prezesem zarządu wybrano ponownie Barbarę Józwiak, a wiceprezesami Piotra Mańkowskiego i ponownie Grzegorza Gaudena.
- Odbyła się 5. edycja Warszawskich Targów Książki z udziałem ponad 720 wystawców z ponad 20 krajów, blisko 700 autorów i ponad 60 tys. czytelników.
- Spółka Targi w Krakowie uroczystie otworzyła Międzynarodowe Centrum Targowo-Kongresowe Expo Kraków, w którym wśród innych imprez będą organizowane również Międzynarodowe Targi Książki.

Czerwiec

- Prezydent Bronisław Komorowski odsłonił pomnik – memoriał Wolnego Słowa przed dawną siedzibą Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk czyli cenzury przy ul. Mysiej w Warszawie, na który środki finansowe zgromadzono w trakcie zbiórki społecznej.
- Zwycięzcą plebiscytu „25 książek na 25-lecie” zorganizowanego przez program 2 Polskiego Radia został „Traktat o łuskaniu fasoli” Wiesława Myśliwskiego.
- 10. jubileuszową nagrodę Instytutu Książki „Transatlantyk” otrzymał Bill Johnston, tłumacz i profesor literatury porównawczej Indiana University, gdzie przez wiele lat kierował Centrum Studiów Polskich.

- Nagrodę Literacką Gdynia otrzymali: w kategorii poezja Marcin Świetlicki za „Jeden” (EMG), w kategorii proza Jerzy Pilch za „Wiele demonów” (Wielka Litera) oraz w kategorii eseistyka Wojciech Nowicki za „Salki” (Czarne). Pierwszy raz przyznano też nagrodę w kategorii przekład na język polski, którą otrzymał Jerzy Czech za tłumaczenie wierszy poetów rosyjskich w tomie „Wdrapałem się na piedestał. Nowa poezja rosyjska” (Czarne).
- Prof. Maria Poprzędzka otrzymała nagrodę polskiego PEN-Clubu im. Xawerego i Mieczysława Pruszyńskich.
- Nagrodę Wielkiego Kalibru za najlepszą powieść kryminalną 2014 roku, a także Nagrodę Wielkiego Kalibru Czytelników, otrzymał Marcin Wroński za „Pogrom w przyszły wtorek” (W.A.B.). Honorową Nagrodę Wielkiego Kalibru za całokształt twórczości otrzymał Hanning Mankell.
- W warszawskim Ogrodzie Krasińskich odbyła się trzecia edycja Imienin Jana Kochanowskiego zorganizowanych przez Bibliotekę Narodową, a tematem przewodnim była twórczość Tadeusza Boya-Żeleńskiego.
- Julia Hartwig została wybrana honorowym prezesem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Prezesem został po raz trzeci Sergiusz Sterna-Wachowiak, a jego zastępcami Iwona Smolka i Jacek Moskwa.
- WSiP zapowiedział zwolnienie 73 osób jako skutek „zmian ustawy oświatowej, dzięki której rząd stał się dominującym wydawcą na rynku podręczników dla klas 1-3, zabierając możliwość konkurowania jakością innym podmiotom gospodarczym”.
- Zarząd WSiP zdecydował o rozdaniu nakładu swojego elementarza „Tropiciele”, nagrodzonego na Targach Książki we Frankfurcie w 2013 roku, na skutek „nieudanych, wielokrotnych prób nawiązania przez WSiP i innych wydawców dialogu z MEN”.
- Po niemal rocznej przerwie została otwarta księgarnia przy ulicy Pięknej w Warszawie pod dawną nazwą Dom Książki MDM. Jej nowym właścicielem jest firma ABE-IPS Sp. z o.o.
- Amazon rozpoczął rekrutację pracowników do swoich centrów logistyczno-dystrybucyjnych w Polsce. Docelowo ma być zatrudnionych 4 tys. stałych pracowników oraz 3 tys. pracowników czasowych.

- Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga i firma audytorsko-doradcza KPMG opublikowały czwartą edycję raportu „Rynek poligraficzny i opakowań z nadrukiem w Polsce”, w którym oszacowano wielkość produkcji sprzedanej przedsiębiorstw poligraficznych na 11,7 mld zł w 2013 roku.
- Ósma edycja Bieszczadzkiego Lata z Książką, zorganizowana przez Bogdana Szymanika, dyrektora Wydawnictwa Bosz, odbyła się w Lesku, Przemysłu i Sanoku.
- Murator Expo oraz Urząd Miasta zorganizowali w Szczecinie Miasteczko Literackie z udziałem 40 wydawców.
- W wieku 95 lat zmarł Filip Trzaska, senior księgarzy i wydawców, nauczyciel i wykładowca oraz autor podręczników i poradników zawodowych.

Lipiec

- UNESCO ogłosiło, że w 2016 roku Wrocław będzie Światową Stolicą Książki.
- Karol Modzelewski otrzymał nagrodę Warszawskiej Premiery Literackiej za Książkę Roku 2013 w plebiscycie czytelników, bibliotekarzy i księgarzy za autobiografię „Zajeżdżimy kobyłę historii. Wyznania poobijanego jeźdźca” (Iskry).
- Małgorzata Rejmer została laureatką szczecińskiej Nagrody Literackiej dla Autorki Gryfia za tom reportaży „Bukareszt. Kurz i krew” (Czarne).
- Wydawnictwo Zys i S-ka zorganizowało w Łebie oraz w Szczyrku i w Mikołajkach trzecią edycję „Lata z książką” z udziałem wielu popularnych autorów.
- Tomasz Makowski, dyrektor Biblioteki Narodowej, został wybrany przewodniczącym Krajowej Rady Bibliotecznej w nowej kadencji 2014-2019.
- Anna Wyszynska została dyrektorem działu książki spółki Matras.

- Druga edycja warszawskich Targów Książki Kulinarnej odbyła się pod hasłem „Eduku-jemy”.
- Zmarła Hanna Baltyn-Karpińska, historyk teatru, krytyk teatralny i literacki, tłumacz. Przez 10 lat była redaktorem naczelnym wydawnictwa Egmont.

Sierpień

- Stefan Chwin otrzymał Nagrodę Prezydenta Miasta Gdańska „Neptun”, przyznawaną „wybitnym polskim i zagranicznym twórcom, których działalność promuje wartości mające w Gdańsku znaczenie szczególne”.
- Marek Krajewski otrzymał nagrodę Śląskiego Wawrzynu Literackiego jako zwycięzca plebiscytu czytelników Biblioteki Śląskiej na Książkę Roku 2013 za powieść „W otchłani mroku” (Znak).
- Instytut Książki zaprezentował polskie książki dla dzieci na 21. Międzynarodowych Targach Książki w Pekinie.
- Do szkół trafiła pierwsza część bezpłatnego „Naszego elementarza”, opracowanego i wydanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w nakładzie 550 tys. egz.
- Zbigniew Iwański zakończył współpracę z krakowskim wydawnictwem WAM, w którym od października 2001 roku był dyrektorem wydawniczym.
- Odbyła się trzecia edycja Festiwalu Literackiego Sopot poświęconego tym razem literaturze rosyjskiej, w której uczestniczyło ponad 50 pisarzy z Polski i Rosji.
- W Gdyni odbył się trzeci Nadmorski Plener Czytelniczy z udziałem ponad 50 wydawnictw.
- Spółka Nowe Powierzchnie z Warszawy otrzymała zgodę z Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na przejęcie kontroli nad siecią księgarni Matras.

- Zmarła Irena Szymańczak, przez blisko dwadzieścia lat szefowa produkcji Państwowego Instytutu Wydawniczego, przewodnicząca Rady Pracowniczej PIW.
- Zmarł Henryk Skiba, podziemny drukarz, od stanu wojennego związany z Niezależną Oficyną Wydawniczą Nowa, a potem założyciel i właściciel firmy dystrybucyjnej Krasnal.

Wrzesień

- Dwie polskie książki: „Traktat o łuskaniu fasoli” Wiesława Myśliwskiego w przekładzie Billa Johnstona oraz tom wierszy „Dalekie Kraje” Agnieszki Kuciak w tłumaczeniu Karen Kovacik otrzymały nominacje do amerykańskiej National Translation Award.
- Krzysztof Siewczyk został uhonorowany Nagrodą Kościelskich za poemat „Dokąd bądźź” (wydawnictwo a5).
- Laureatem nagrody im. Cypriana Kamila Norwida w kategorii literatura został Janusz Drzewucki za tom wierszy „Dwanaście dni” (Iskry).
- Jury konkursu Złota Róża na najlepszą książkę popularno-naukową organizowanego przez Festiwal Nauki w Warszawie, Instytut Książki i miesięcznik „Nowe Książki” przyznało nagrodę dr Markowi Grajkowi za pracę „Nie tylko Enigma. Ryba która przemówiła” (Wydawnictwo Naukowe PWN).
- Podczas festiwalu Polcon w Bielsku-Białej wręczono po raz trzydziesty nagrodę im. Janusza A. Zajdla, którą otrzymali: Krzysztof Piskorski za powieść „Cienoryt” (Wydawnictwo Literackie) oraz Anna Kańtoch za opowiadanie „Człowiek nieciągly” (Powergraph).
- Minister Małgorzata Omilanowska zatwierdziła listę dzieł przeznaczonych do objęcia programem „Udostępnienie piśmiennictwa”, który realizuje Instytut Książki.
- WSiP przejął ofertę 58 publikacji wydawnictwa ZamKor dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z zakresu fizyki, chemii i przyrody oraz wartości intelektualne i prawne jego marki, natomiast zestawy do-

świadczalne do chemii i fizyki znane pod marką Zamkor będą nadal sprzedawane przez jej byłych właścicieli pod nową marką EduVis.

- Z okazji dwudziestolecia działalności wydawnictwo Świat Książki wydało ekskluzywną i limitowaną kolekcję „20 książek na 20-lecie”, obejmującą utwory polskich autorów.
- W Łodzi wznowiła działalność najstarsza księgarnia Pegaz (rok założenia 1882) pod nową nazwą Pegaz Tuwima.
- W całej Polsce odbyło się Narodowe Czytanie „Trylogii” Henryka Sienkiewicza, zainaugurowane przez parę prezydencką oraz wybitnych aktorów i twórców w warszawskim Ogrodzie Saskim.
- Zmarła Hanna Szymanowska, królowa książek kucharskich.
- Zmarł Witold Skrabalak, wieloletni prezes i redaktor naczelny wydawnictwa Książka i Wiedza.

Październik

- Patrick Modiano otrzymał Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury.
- Fundacja Zbigniewa Herberta i Biblioteka Narodowa trzydniowym programem zatytułowanym „Herbert 2014” uczciły 90. rocznicę urodzin poety.
- Literacką Nagrodę Europy Środkowej Angelus otrzymał słowacki pisarz Pavol Rankov za „Zdarzyło się pierwszego września (albo kiedy indziej)” (Książkowe Klimaty). Autor otrzymał również przyznaną po raz pierwszy nagrodę czytelników im. Natalii Gorbaniewskiej, a wyróżniono też tłumacza jego książki – Tomasza Grabińskiego.
- Nagrodę literacką Nike 2014 otrzymał Karol Modzelewski za autobiografię „Zajeżdżmy kobyłę historii. Wyznania poobijanego jeźdźca” (Iskry). W plebiscycie czytelników zwyciężyły „Ości” Ignacego Karpowicza (Wydawnictwo Literackie).
- Laureatką drugiej edycji nagrody im. Wisławy Szymborskiej została Julia Hartwig za tom „Zapisane” (wydawnictwo a5).

- Nagrodę im. Jana Długosza, przyznawaną podczas Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie, otrzymał prof. Grzegorz Niziołek za „Polski teatr zagłady” (Instytut Teatralny i Wydawnictwo Krytyki Politycznej).
- Grażyna Jeromin-Gałuszka za powieść „Magnolia” (Prószyński i S-ka) oraz Danuta Noszczeńska za powieść „Wszystkie życia Heleny P.” (SOL) zostały zwyciężczyniami konkursu „Pióro i Pazur” podczas Festiwalu Literatury Kobiecej w Siedlcach.
- Laureatami nagród „Literatury na Świecie” za tłumaczenia zostali: Ewa Zaleska, Grzegorz Franczak i Aleksandra Klęczar, Julia Różewicz, Dariusz Żukowski, Olga Kubińska i Andrzej Szuba oraz Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- We Wrocławiu odbył się 10. Międzynarodowy Festiwal Opowiadania.
- List otwarty zatytułowany „Polska książka potrzebuje ratunku”, skierowany do premier Ewy Kopacz oraz do parlamentarzystów z apelem o uchwalenie ustawy o jednolitej cenie książki, w ciągu kilku dni podpisało 900 sygnatariuszy, w tym wielu wybitnych autorów, a także prezesi organizacji branżowych.
- Minister Małgorzata Omilanowska podczas Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie zainaugurowała serwis e-ISBN.
- Wierzyteli przegłosowali podczas posiedzenia Sądu Rejonowego w Gdańsku upadłość układową wydawnictwa słowo/obraz terytoria, w ramach której wydawca będzie stopniowo spłacał dawne zobowiązania.
- W konkursie „Moja ulubiona księgarnia”, zorganizowanym przez PIK, zwyciężyły prace o księgarniach: Jaś i Małgosia w Siedlcach, Pod Globusem w Krakowie oraz Zysk i S-ka w Poznaniu.
- W rzeszowskiej galerii handlowej została otwarta Księgarnia Artystyczna wydawnictwa Bosz.
- W czwartej edycji rankingu bibliotek, organizowanego przez Instytut Książki i redakcję „Rzeczpospolitej”, zwyciężyła Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Barcin przed Miejską Biblioteką Publiczną im. Wła-

dysława Broniewskiego w Lubaczowie i Miejską Biblioteką Publiczną w Polanicy Zdroju.

- W ramach programu Rozwoju Bibliotek, prowadzonego przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, w Warszawie odbył się piąty Kongres Bibliotek Publicznych pod hasłem „Cała naprzód!” z udziałem ponad 300 bibliotekarek i bibliotekarzy oraz samorządowców, członków organizacji pozarządowych i wolontariuszy.
- Rozpoczął się projekt o nazwie Zintegrowana Platforma Polskich Czasopism Naukowych „Merkuriusz”, obejmujący artykuły z lat 2002-2014, realizowany przez Bibliotekę Narodową we współpracy z Biblioteką Główną Politechniki Warszawskiej. Jego budżet wynosi 15 mln zł.
- Poznańskie wydawnictwo Forum Media Polska sp. z o.o. przejęło ofertę produktową Dr Josef Raabe spółka wydawnicza sp. z o.o. i w związku z tym stało się liderem rynku profesjonalnych publikacji i rozwiązań on-line w sektorze szkolnym.
- Uruchomiona została kompleksowa wyszukiwarka cen e-booków i audiobooków dostępnych na rynku polskim o nazwie Bookto.pl.
- W rankingu drukarni dziełowych „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” trzy pierwsze miejsca zajęły: Opolgraf, Interak z Czarnkowa oraz Abedik z Poznania.
- Czterdziestu polskich wydawców uczestniczyło w polskim stoisku narodowym przygotowanym przez Instytut Książki podczas Targów Książki we Frankfurcie.
- W XVIII Międzynarodowych Targach Książki w Krakowie, które odbyły się w nowym Centrum Targowo-Kongresowym EXPO Kraków, wzięło udział 695 wystawców, 600 autorów i blisko 60 tys. czytelników.
- W szóstej edycji krakowskiego Festiwalu Conrada uczestniczyli Borys Akunin, Paul Auster, Jaume Cabré, Miljenko Jergović, John Banville i Olga Tokarczuk.
- Zmarł Czesław Wiśniewski, wieloletni dyrektor i redaktor naczelny Instytutu Wydawniczego Nasza Księgarnia.

Listopad

- Karol Modzelewski został laureatem 6. edycji Nagrody Historycznej im. Kazimierza Moczarskiego za „Zajeżdżimy kobyłę historii. Wyznania pobijanego jeźdźca” (Iskry).
- Laureatem Nagrody Literackiej im. Józefa Mackiewicza został prof. Ryszard Legutko za „Sokratesa” (Zysk i S-ka).
- Medale Polskiej Sekcji IBBY za całokształt twórczości otrzymały: Małgorzata Strzałkowska (Literatura) i Maria Uszacka (Grafika).
- Wydawnictwo LexisNexis Polska zostało połączone ze spółką Wolters Kluwer S.A., do której przeniesiono cały jego majątek.
- Tadeusz Zysk, prezes wydawnictwa Zysk i S-ka, został umieszczony przez tygodnik „Wprost” na 28. miejscu wśród 50 najbardziej wpływowych Polaków.
- Anita Musioł przejęła odpowiedzialność za całą ofertę Grupy Wydawniczej Foksal.
- W rankingu najlepszych Sklepów Internetowych 2014 serwisu Money.pl w kategorii „Kultura i Rozrywka” kolejne miejsca zajęły: Matras.pl, Merlin.pl, Gandalf.com.pl i Empik.com.
- W Bielaniach Wrocławskich oraz w Tarnowie Podgórnym ukończono budowę magazynów dla koncernu Amazon.
- Amerykański dystrybutor książek Ingram podpisał umowę z Azymutem na udostępnienie polskim czytelnikom w technologii print-on-demand dostępu do anglojęzycznych publikacji z katalogu firmy.
- W 23. Targach Książki Historycznej w Warszawie uczestniczyło 220 wystawców z Polski i zagranicy, a odwiedziło je 25 tys. czytelników.
- W 18. Dniach Książki nie tylko Naukowej uczestniczyło 60 wystawców. W konkursie na Najlepszą Książkę Popularno-Naukową o Nagrodę Prezydenta Poznania zwyciężył album „Muzeum Narodowe w Poznaniu” (Arkady).

- W Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi odbył się IV Salon Ciekawej Książki pod hasłem „Trzy piętra kultury” z udziałem 84 wystawców.
- W hali Spodek odbyły się 4. Katowickie Targi Książki, w których uczestniczyło blisko 80 wystawców i 5 tys. czytelników.
- W Lublinie odbyły się XVII Targi Wydawców Katolickich z udziałem 36 oficyn z całej Polski.

Grudzień

- Zmarł Stanisław Barańczak.
- Nagrodę Found In Translation przyznawaną przez Instytut Książki oraz Instytuty Kultury Polskiej w Londynie i Nowym Jorku otrzymał Philip Boehm za przekład książki Hanny Krall „Król kier znów na wylocie” (Peirene Press).
- Laureatami pierwszej edycji nagrody za wybitne osiągnięcia w twórczości dla dzieci i młodzieży przyznawanych przez parę prezydencką zostali: Andrzej Maleszka (film), Joanna Papuzińska (literatura), Andrzej Hundziak (muzyka), Józef Wilkoń (sztuki plastyczne) i Maciej Wojtyzsko (teatr).
- Dorota Kasjanowicz za „Cześć, wilki!” (Dwie Siostry) oraz Anna Piwowska za „Franciszka” (Fundacja Zeszytów Literackich) zostały laureatkami głównych nagród literackich w konkursie „Książka Roku” Polskiej Sekcji IBBY. Nagrody dla ilustratorów otrzymały: Maria Ekier za „Złotuste zero w zenicie” (Hokus-Pokus) oraz Marta Ignerska za ilustracje do książki Anny Czerwińskiej-Rydel „Którędy do gwiazd?” (Muchomor). Olcha Sikorska, komisarz „Poznańskich Spotkań Targowych – Książka dla Dzieci i Młodzieży”, oraz Magdalena Kaleta z portalu Polska Ilustracja dla Dzieci otrzymały nagrody za upowszechnianie czytelnictwa.
- Minister Małgorzata Omilanowska i Tomasz Makowski, dyrektor Biblioteki Narodowej, zainaugurowali projekt Academica, innowacyjny system elektronicznych wypożyczeń umożliwiający bezpłatny dostęp do publikacji naukowych z każdej biblioteki w Polsce.

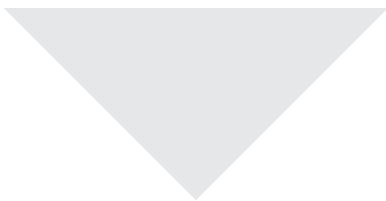
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przekazało bibliotekom publicznym w 2014 roku 20 mln zł na zakupy nowości wydawniczych oraz 3 mln zł na zakupy książek w ramach współpracy z bibliotekami szkolnymi.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej ma przeznaczyć 15 mln zł na zakup książek dla bibliotek szkolnych w 2015 roku w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa.
- Instytut Książki poinformował, że dzięki wieloletniemu Programowi Kultura+ do końca 2015 roku liczba budowanych lub modernizowanych gminnych bibliotek publicznych wyniesie 245, a na realizację tego programu rozdysponowano już 150 mln złotych, które przeznaczył rząd.
- Z inicjatywy fundacji „ABCXXI – Cała Polska Czyta Dzieciom” 82 tys. matek w szpitalach położniczych w całym kraju ma otrzymać bezpłatne pakiety „Pierwsza Książka Mojego Dziecka”. Partnerem projektu jest Narodowe Centrum Kultury.
- Podczas spotkania z udziałem minister Małgorzaty Omilanowskiej przedstawiciele PIK oraz środowiska bibliotekarzy uzgodnili redukcję liczby egzemplarzy obowiązkowych, co ma pozwolić na zmianę rozporządzenia ministra kultury i dziedzictwa narodowego.
- W warszawskim Klubie Księgarza odbyła się uroczystość zakończenia obchodów jubileuszu „650 lat w służbie książki”. Z tej okazji odznaki honorowe Zasłużony dla Kultury Polskiej otrzymali: prezes PIK Włodzimierz Albin, dyrektorka szkoły księgarskiej w Warszawie Elżbieta Królak, przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Księgarzy Jerzy Mechliński, wiceprezes Stowarzyszenia Wydawców Katolickich ks. Leszek Skorupa i prezes Izby Księgarstwa Polskiego Henryk Tokarz. Nagrodę Specjalną ministra kultury za całokształt działalności otrzymał Krzysztof Kaleta.
- Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną ministra finansów na korzystny dla Stowarzyszenia Copyright Polska wyrok sądowy, w którym stwierdzono, że opłaty reprograficzne na rzecz wydawców nie stanowią wynagrodzenia za świadczenie usług w rozumieniu przepisów ustawy o VAT.

- W kampanii „Polska książka potrzebuje ratunku”, prowadzonej przez PIK aktywnie uczestniczyli jej ambasadorzy: Olga Tokarczuk, Małgorzata Gutowska-Adamczyk, Zygmunt Miłoszewski i Grzegorz Kasdepke.
- Firma Doradcza Deloitte oszacowała, że 41 proc. Polaków kupi książkę pod choinkę, a 42 proc. chciałoby otrzymać książkę w prezencie świątecznym.
- Agencja Literacka Anaw prowadzona przez Aleksandrę Łapińską po 18 latach działalności zmieniła nazwę na BookLab sp. z o.o.
- Dom Wydawniczy Rebis otrzymał Diamentową Statuetkę „Przedsiębiorstwo Fair Play” za zdobywanie przez 15 lat pod rząd tytułu „Przedsiębiorstwo Fair Play” w konkursie Krajowej Izby Gospodarczej oraz Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym.
- Marcin Beme, założyciel serwisu Audioteka, został „Przedsiębiorcą Roku 2014” podczas 12. edycji konkursu „Przedsiębiorca Roku” organizowanego przez firmę Ernst & Young Global Limited w kategorii Nowe technologie – Innowacyjność.
- Beata Lewandowska-Kaftan po pięciu latach pracy jako dyrektor zarządzająca pionem książek odeszła z wydawnictwa Egmont Polska.
- Marek Pakosz, dyrektor operacyjny i członek zarządu, odszedł z firmy PaperlinX, dystrybutora papieru i materiałów poligraficznych.
- 23. Wrocławskie Targi Dobrych Książek, w których wzięło udział 150 wydawców i 100 autorów, odwiedziło 35 tys. osób. W konkursie „Pióro Fredry” nagrodę główną przyznano za książkę „Był jazz. Krzyk jazz-bandu z międzywojennej Polsce” Krzysztofa Karpińskiego (Wydawnictwo Literackie).

CZĘŚĆ PIERWSZA
WYDAWNICTWA

Rozdział pierwszy

Główne trendy na rynku wydawniczym

Po jednorazowym nieznacznym wzroście przychodów w 2013 roku, kolejnych dwanaście miesięcy skończyło się spadkiem i to aż o 7,5 proc., do poziomu 2,48 mld zł. Poczynione już wcześniej przez wydawców oszczędności, a także zapasy w kapitałach własnych, pozwoliły uniknąć poważniejszych perturbacji i zachować płynność finansową, nawet w przypadku przeciągających się opóźnień w egzekwowaniu należności za sprzedane książki od dystrybutorów (gównie sieci detalicznych). Obyło się bez upadłości (z większych firm zlikwidowany został jedynie edukacyjny Żak) i bez dużych ruchów kapitałowych (warte odnotowania było przejęcie oferty szkolnej wydawnictwa ZamKor przez WSiP oraz przejęcie wydawnictwa Raabe przez Forum). Wydaje się jednak, że zarówno upadłości/likwidacje są przed nami szczególnie na rynku edukacyjnym), podobnie jak dalsza konsolidacja rynku, przy czym wyceny wydawnictw są dziś znacznie niższe niż kilka lat temu, bardziej pod uwagę brane są perspektywy zysku niż historyczne udziały w rynku. Niestety, można zakładać, że tendencja spadkowa przychodów utrzyma się co najmniej w latach 2015-2016.

Największy wpływ na spadek przychodów w 2014 roku miało osłabienie sektora książki szkolnej i utrata przez profesjonalnych wydawców części rynku podręcznikowego na rzecz rządowego podręcznika, finansowanego z budżetu MEN, który stanowi własność szkoły i jest jedynie „wypożyczany uczniom”. Przez wiele lat to właśnie przychody ze sprzedaży oferty edukacyjnej gwarantowały rynkowi wzrosty wartości rynku, zatrzymywały symptomy kryzysu w księgarniach i wyrównywały spadki innych segmentów wydawniczych. Jednak na skutek zmian w zasadach dystrybucji podręczników i innych publikacji edukacyjnych wykorzystywanych w edukacji ogólnej, a także wskutek częściowej renacjonalizacji – za sprawą wprowadzenia w 2014 roku rządowego podręcznika dla uczniów pierwszej klasy szkoły podstawowej oraz wdrażanych już w życie planów rozciągnięcia tego projektu także na kolejne roczniki – rynek książki w Polsce czekają poważne zmiany.

Spadek przychodów ma się odwrotnie do rosnącej oferty, co tylko pozornie jest sprzeczne i daje nieco fałszywe wyobrażenie o kondycji książki. W 2014 roku zanotowano kolejny – tym razem o ponad 9 proc. – wzrost

liczby wydanych tytułów, których opublikowano – według badań Biblioteki Analiz – 32480. Znacznie wyższa niż w 2013 roku (o 21,1 proc.) była również liczba pierwszych wydań wprowadzonych do sprzedaży – 18870 pozycji. Ta tendencja wzrostu produkcji wydawniczej ma stały charakter i jest zjawiskiem, które w mniejszym stopniu tworzą wydawcy komercyjni, a większy amatorzy-wydawcy, bo przy współczesnej tendencji do digitalizacji mediów każdy może być wydawcą. Największy udział w rosnącej ofercie tytułowej ma dostęp do nowych technologii wydawniczych i poligraficznych, które pozwalają tanio i szybko publikować książki, nie tylko zresztą w formie papierowej, bo statystyki dotyczące liczby tytułów dotyczą również pozycji cyfrowych, byleby miały numer ISBN.

Według szacunków, obecnie nawet ponad jedną trzecią wydawanych w Polsce książek stanowią publikacje niskonakładowe, które w ogóle nie trafiają do ogólnopolskiej dystrybucji. Coraz intensywniej rozwija się także self-publishing, zarówno w formie tradycyjnej, książek drukowanych nakładem autorów oraz cyfrowej. Ten ostatni nurt aktywnie starają się eksplorować i wspierać jego rozwój biznesowe podmioty z samej branży wydawniczej, a przede wszystkim dystrybutorzy e-publicacji.

Łączny nakład opublikowanych książek w 2014 roku wyniósł 105,1 mln egz., co oznacza spadek o 6,5 proc. w stosunku do roku 2013. Jednocześnie nastąpił również kolejny spadek średniego nakładu – z 3783 egz. do 3236 egz. (14,5 proc.). Widać zatem wyraźnie, że o ile rynek wciąż zasypywany jest nadmierną liczbą nowych tytułów, to jednak w coraz niższych nakładach. Takie relacje automatycznie przekładają się na potencjalny rynkowy zasięg danej pozycji wydawniczej i zakres, w jakim jest ona prezentowana klientowi ostatecznemu. Wiadomo jednak, że niższy nakład oznacza zazwyczaj mniejsze przychody, a w konsekwencji również gorsze perspektywy dla osiągniętych zysków (wyższy koszt jednostkowy produkcji, który trudno zrównoważyć niższym kosztem składowania). Na słabsze wyniki finansowe wpływa także charakter polityki handlowej stosowanej przez wydawców. Wszechobecne na rynku przeceny premierowych publikacji i obniżki szybko pojawiające się w ofercie największych detalistów stacjonarnych i internetowych, mają również silny wpływ na niższą rentowność nie tylko sektora wydawniczego, ale całej branży.

Zła sytuacja na rynku, niepewność, przyczyniają się do tego, że wydawcy coraz mniej chętnie ujawniają wynik finansowy, z coraz większym opóźnieniem wypełniają również ustawowy obowiązek przekazywania sprawozdań finansowych do KRS.

Z pozyskanych danych widać jednak wyraźnie, że pomimo cięć kosztów, rentowność wydawniczego biznesu spada. Jeszcze kilka lat temu rentowność wydawców książek wynosiła 7-8 proc. rocznie. Obecnie dominują

zyski netto na poziomie 4-5 proc. a nawet mniej, a też powiększa się grupa oficy przynoszących straty lub oscylujących na granicy rentowności. I to pomimo wspomnianych cięć kosztów – często drastycznych, zarówno produkcyjnych jak i osobowych w redakcjach. Dodajmy, że cięcia kosztów oznaczają trwałe obniżanie się jakości treści – oszczędności dotyczą tłumaczeń, redakcji, korekty, grafiki, oczywiście także reklamy.

Patrząc w przyszłość, trzeba mieć na uwadze, że zapoczątkowana w 2014 roku przez Ministerstwo Edukacji Narodowej „reformacja podręcznikowa” będzie miała długofalowy wpływ na całą branżę wydawniczą, przede wszystkim na sektor dystrybucyjny. Pierwsze efekty tej operacji można było zaobserwować już w 2014 roku, kiedy przychody księgarstwa detalicznego ze sprzedaży oferty podręcznikowej spadły średnio o 10 do 15 proc. W związku z wprowadzeniem finansowania z budżetu Ministerstwa Edukacji zakupu materiałów szkolnych, w tym materiałów ćwiczeniowych oraz podręczników do nauki języków obcych, znacznym zmianom uległ też sam charakter handlu ofertą edukacyjną. Zmiany systemowe doprowadziły do zacieśnienia współpracy wydawców dysponujących kompletną ofertą dla wszystkich typów szkół z firmami specjalizującymi się w edycji i sprzedaży oferty językowej. Stroną dokonującą zakupów stały się szkoły, w efekcie wydawcy i dystrybutorzy wyspecjalizowani w sprzedaży książek szkolnych kierowali swoją ofertą bezpośrednio do nich, skutecznie pomijając księgarzy, zwłaszcza funkcjonujących w ramach małych, lokalnych sieci oraz podmiotów niezależnych.

Już jesienią 2015 roku w ręce polskich uczniów zostaną oddane także rządowe bezpłatne podręczniki cyfrowe, co w wymierny sposób wpłynie na kolejne ograniczenie możliwości biznesowego działania wydawnictw komercyjnych. Szacuje się, że w ciągu kilku najbliższych lat z rynku zniknie od 300 do 500 mln zł, co oznacza okrojenie wartości segmentu książki edukacyjnej nawet o 60 proc. Szerzej na ten temat będziemy jeszcze pisać w dalszej części analizy poświęconej sytuacji na rynku książki szkolnej.

W 2014 roku wydawców dotknęły również tradycyjne bolączki branży wydawniczej, a wśród nich przede wszystkim opóźnienia w płatnościach generowane przez firmy z sektora detalicznego. Dotyczyło to zarówno największych detalistów stacjonarnych (Empik, Matras), jak i czołowych sprzedawców internetowych (Merlin.pl, Empik.com).

Jednocześnie 2014 rok nadal był okresem, w którym rolę podstawowego narzędzia kreowania sprzedaży, ale także promocji, pełniła sprzedaż rabatowa. Płytki rynek detaliczny, charakteryzujący się stosunkowo małą grupą konsumentów nastawionych przede wszystkim na zakup po jak najniższej cenie, doprowadził do absurdalnej sytuacji, w której rynkowe nowości w dniu premiery dostępne są z 30, a nawet 35-proc. rabatem.

Do rabatowego szaleństwa zdynamizowanego przez Internet, na przestrzeni ostatnich kilkunastu miesięcy dołączył niemal cały rynek – począwszy do wydawców oferujących obecnie, jako standard, rabaty na poziomie 25 proc. w firmowych sklepach internetowych, przez największe sieci detaliczne typu Empik czy Matras, na ogólnosortymentowych dyskontach i marketach kończąc.

W najgorszej sytuacji znajduje się jednak tzw. tradycyjne księgarstwo. Wspomniane warunki rabatowe oferowane klientom ostatecznym często przewyższają bowiem warunki finansowe, na jakich zakupów dokonują małe niezależne księgarnie, które tym samym nie są w stanie konkurować ceną z innymi kanałami sprzedaży i konsekwentnie tracą przychody ze sprzedaży oferty innej niż edukacyjna. W perspektywie kilku lat powyższe zjawiska doprowadzą najpewniej do dynamicznego i, co jeszcze istotniejsze, trwałego spadku liczby księgarni niezależnych, które zwłaszcza w mniejszych miejscowościach przez dekady były podstawowym źródłem nie tylko zakupu książek, ale także jedną z najważniejszych – obok bibliotek – instytucji kulturotwórczych. Część branży książkowej, w tym firmy skupione w Polskiej Izbie Książki, postuluje rozwiązania systemowe, częściową ustawową regulację rynku, którą można osiągnąć wprowadzeniem ustawy o jednolitej cenie książek. Propozycja zakłada m.in. sprzedaż tytułu w jednej cenie, niezależnie od kanału dystrybucji, w okresie do 12 miesięcy od premiery. W zamyśle jej pomysłodawców ustawa miałaby przede wszystkim chronić księgarnie niezależne, zwiększając ich konkurencyjność wobec innych kanałów sprzedaży. Projekt ustawy zaprezentowany w pierwszej połowie 2014 roku, w kolejnym roku trafił – za pośrednictwem klubu parlamentarnego Polskiego Stronnictwa Ludowego – do łaski marszałkowskiej. Przyjęcie ustawy będzie wymagało woli politycznej, choć ona sama traktowana jest jako całkowicie apolityczna i nie budzi większych kontrowersji w mediach.

Wspomniany tak wysoki poziom przecen praktykowany przez zdecydowaną większość podmiotów aktywnych w segmencie detalicznym oznacza również, że znaczna, a jednocześnie niezwykle kluczowa część branży lawiruje na granicy rentowności. Dotyczy to przede wszystkim detalistów, którzy pracują na minimalnej 1-2 proc. marży, co pozwala zaledwie na bieżące operacyjne funkcjonowanie i nie gwarantuje poważnych perspektyw rozwoju.

Wielu wydawców stoi obecnie przed koniecznością akceptacji kolejnego wzrostu kosztów dystrybucji i wydłużenia terminów płatności za wystawione faktury do ponad 180 dni. W 2014 roku w dalszym ciągu w zastraszającym tempie rosły zobowiązania podmiotów dystrybucyjnych (hurtowych i detalicznych) wobec wydawców. Sektor detaliczny zdominowany

jest przez biznesowe „kolosy na glinianych nogach”. Analiza tej sytuacji skłania również do refleksji na temat obciążeń jakie spadają na wydawców, czyniąc ten podstawowy sektor rynku książki najbardziej odpowiedzialnym za losy całej branży, ale i biznesowo coraz mniej pewnym. Pytanie, jak długo wydawcom wystarczy cierpliwości, jak wiele razy zrezygnować będą z podejmowania radykalnych decyzji w celu odzyskania należnych im środków finansowych?

Jednym z niewielu dynamicznie rozwijających się segmentów rodzimego rynku książki jest sektor publikacji cyfrowych. Mimo stosunkowo niewielkiej skali obrotów – sprzedaż e-wydań odpowiada zaledwie za ok. 3 proc. ogólnych przychodów – dynamika rozwoju tej części wydawniczego biznesu nie jest już jednak tak wysoka jak jeszcze dwa-trzy lata temu. Rynek rozwija się obecnie w tempie kilkunastu procent, co odzwierciedla potencjał komercyjny książek cyfrowych, dla których największym hamulcem rozwoju są obecnie dwa czynniki o charakterze systemowym: zdecydowanie zawyżona w stosunku do potencjału sprzedażowego produktów elektronicznych stawka podatku VAT (wynosząca 23 proc.), a także wciąż stosunkowo niewielka, choć szacowana na kilkaset tysięcy osób, grupa konsumentencka. Na rynku e-książek widzimy jednak wciąż postępującą ewolucję. Po pierwsze, inaczej niż w przypadku książek drukowanych, czytelnicy-klienci coraz mniejszą wagę przywiązują do ceny e-publikacji, zdecydowanie wyżej ceniąc sobie zalety platform sprzedażowych, jak szerokość i dostępność oferty (aktywność w sferze promocji prezentacji oferty), a także bezpieczeństwo i wygodę systemów płatności. Wciąż jednak e-czytelnik to klient niezbyt wierny, korzystający zazwyczaj z zasobów kilku e-sklepów, co z kolei wiąże się ze specyfiką rynku dystrybucji książek w plikach, w tym występujących na nim wyłączności na ofertę wybranych wydawców. Coraz aktywniej rozwija się także rynek sprzedaży wydań cyfrowych do klientów instytucjonalnych, najczęściej w formie wypożyczeń za pośrednictwem bibliotek. Polski rynek e-książek w dalszym ciągu znajduje się jednak na etapie intensywnego rozwoju, przede wszystkim w zakresie rozbudowy oferty i kanałów sprzedaży. Oznacza to jednocześnie, że jest to sektor nastawiony przede wszystkim na ciągle inwestycje, daleki od możliwości dyskutowania zysków z bieżącej działalności.

W 2014 roku po raz kolejny okazało się, że rynek publikacji ogólnych, w tym beletrystyki, jest niezwykle płytki, a przez to bardzo podatny na jednorazowe wydarzenia. Choć w zasadzie bardziej uprawniony wydaje się termin – uzależniony. W 2013 roku po raz kolejny okazało się, że pojawienie się na rynku jednego czy dwóch megabestsellerów, o rocznej sprzedaży w wysokości 200-300 tys. egz., jest w stanie przesądzić o obrazie branży – przynajmniej z punktu widzenia księgarskiej lady. Stąd przekonanie, że gdyby nie utrzymująca się w 2013 roku sprzedaż hitowej erotycznej prozy

E.L. James przez Wydawnictwo Sonia Draga (ponad 700 tys. egz.), wspomaganą polską premierą najnowszej powieści Dana Browna „Inferno” (320 tys. egz.), iluzoryczny wzrost wartości rynku byłby absolutnie niemożliwy. Spadek przychodów roku 2014 to również efekt braku kilku takich bestsellerów na wspomnianym wcześniej poziomie.

W 2014 roku największe wzrosty przychodów ze sprzedaży notowali wydawcy oferty do nauki języków obcych: Pearson Central Europe oraz Macmillan Polska, choć w przypadku pierwszej z wymienionych firm kluczowe znaczenie wydaje się mieć fakt, że zwiększyła ona zasięg swojego biznesowego oddziaływania na kilka krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Nie jest to zatem wzrost wypracowany na polskim rynku, choć spółka operuje w naszym kraju i tu częściowo lokuje produkcję.

Budujące, że mimo niezwykle trudnej sytuacji stabilizację przychodów na poziomie porównywalnym z 2013 rokiem zanotowały największe wydawnictwa publikacji szkolnych, jak WSiP i Nowa Era. Gorzej prezentowały się natomiast firmy, w przychodach których znaczny udział miała do tej pory sprzedaż podręczników do nauczania zintegrowanego. Przykładowo Grupa Edukacyjna zanotowała znaczący spadek przychodów, przede wszystkim za sprawą utraty rynku zbytu dla swoich popularnych podręczników do nauczania zintegrowanego w klasach pierwszych. Miniony rok był dość stabilny, a nawet można powiedzieć udany – dla wydawców oferty biznesowej i fachowej. Nie najgorzej radzili sobie wydawcy książki dziecięcej. Fatalnie przedstawia się natomiast kondycja małych wydawnictw – naukowych, beletrystycznych, regionalnych – odciętych niemal zupełnie od możliwości uczestniczenia w ogólnopolskiej dystrybucji. Można powiedzieć, że małe wydawnictwa albo stają się jeszcze mniejsze, albo znikają – po cichu – zastępowane przez self-publishing. Niestety, z wielką stratą dla jakości przygotowywanych treści.

Listy bestsellerów w 2014 roku

Brak jednej ogólnopolskiej, rzetelnej i opartej na wynikach sprzedaży listy bestsellerowych tytułów, to jedna z kwestii najczęściej podejmowanych w dyskusji o rynku wydawniczym.

Media i czytelnicy muszą zatem zadowalać się dostępnymi zbiorczymi zestawieniami miesięcznymi, które prezentują najlepiej sprzedające się tytuły w poszczególnych sieciach księgarskich, niezależnych księgarniach stacjonarnych czy księgarniach internetowych.

Popularnością cieszą się również zestawienia sprzedażowe opracowywane na podstawie danych z sieci punktów sprzedaży detalicznej analizo-

wanych przez firmę GfK Polonia. Nie obejmuje ona jednak w pełni rynku detalicznego, dlatego wciąż brak wiarygodnej i powszechnie dostępnej listy najpopularniejszych tytułów, która byłaby reprezentatywna dla całego rynku.

To ważne, również ze względu na fakt, iż największą uwagę na listy bestsellerów zwracają nie czytelnicy czy przedstawiciele mediów, ale wydawcy, dla których jest to istotne narzędzie analizy rynkowych mód i trendów, stanowiące podstawę do kreowania własnej polityki ofertowej, marketingowej i promocyjnej. Dlatego uwagę wydawców przykuwają nie tylko tytuły lokowane na czołowych pozycjach, ale szeroka grupa kilkudziesięciu najpopularniejszych tytułów, zarówno w zakresie całej oferty wydawniczej, jak również w poszczególnych kategoriach tematycznych.

Stąd niesłabnące zainteresowanie książkami znajdującymi się w drugiej czy trzeciej dziesiątce zestawień, o ile te obejmują tak szeroką listę najlepiej sprzedających się tytułów.

Szczegółowa lektura i analiza systematycznie opracowywanych zestawień najlepiej sprzedających się tytułów pozwala także zaobserwować specyfikę sprzedaży realizowanej przez poszczególne podmioty sprzedaży stacjonarnej (sieciowe i indywidualne) oraz internetowej.

Dzięki tym różnicom w realizowanych modelach biznesowych w jednych punktach detalicznych na „topkach” królują publikacje popularne, sygnowane przez celebrytów, a w innych na szczytach rankingów znaleźć można na przykład uznane nazwiska polskiej i światowej literatury.

Od kilkunastu lat redakcja „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” podejmuje regularną próbę zbiorczej prezentacji zestawienia księgarskich hitów każdego roku. Zestawienie to opiera się jednak na deklaracjach firm detalicznych sieci Empik i Matras oraz regionalnych Domach Książki, a więc tylko pośrednio odzwierciedla wyniki realnej sprzedaży. Obecnie powstaje dzięki kompilacji wyników sprzedaży w ponad 300 księgarniach w kraju. Pod uwagę brane są wyniki sprzedaży z 30 dni, zaś o kolejności na liście decydują punkty przyznawane za miejsca 1-5 w poszczególnych placówkach księgarskich. Poniżej prezentujemy ranking „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” za 2014 rok (liczba w nawiasie oznacza zdobyte przez daną publikację punkty w łącznym podsumowaniu dwunastu miesięcy).

Bestsellery 2014 roku „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI”

1. Paulo Coelho „Zdrada”, Drzewo Babel (146)
2. Dan Brown „Inferno”, Sonia Draga (136)
3. John Green „Gwiazd naszych wina”, Bukowy Las (135)
4. Jo Nesbø „Syn”, Wydawnictwo Dolnośląskie (111)

5. Katarzyna Grochola „Zagubione niebo”, Wydawnictwo Literackie (110)
6. Wojciech Cejrowski „Wyspa na prerii”, Zysk i S-ka (106)
7. Jan Paweł II „Jestem bardzo w rękach Bożych”, Znak (103)
8. Stephen King „Pan Mercedes”, Albatros (99)
9. Dorota Kania, Jerzy Targalski, Maciej Marosz „Resortowe dzieci. Media”, Fronda (98)
9. Helen Fielding „Bridget Jones. Szalejąc za facetem”, Zysk i S-ka (98)
10. Markus Zusak „Złodziejka książek”, Nasza Księgarnia (95)
11. „Antologia 100/XX”, Czarne (90)
12. Regina Brett „Bóg nigdy nie mruga”, Insignis (86)
13. Nicholas Sparks „Najdłuższa podróż”, Albatros (85)
14. Magdalena Grzebałkowska „Beksińscy. Portret podwójny”, Znak (81)
15. Anna Herbich „Dziewczyny z Powstania”, Znak (80)
15. Jacek Hugo-Bader „Długi film o miłości. Powrót na Broad Peak”, Znak (80)
15. Monika Jaruzelska „Rodzina”, Czerwone i Czarne (80)
16. Harlan Coben „Sześć lat później”, Albatros (79)
16. Janusz L. Wiśniewski „Grand”, Wielka Litera (79)
17. Andrzej Sapkowski „Sezon burz”, SuperNowa (78)
18. Ewa Chodakowska, Lefteris Kavoukis „Przepis na sukces Ewy Chodakowskiej”, K.E. Liber (76)
19. Artur Górski, Jarosław Sokołowski „»Masa« o kobietach polskiej mafii”, Prószyński i S-ka (75)
20. Robert Galbraith (J.K. Rowling) „Wołanie kukułki”, Wydawnictwo Dolnośląskie (69)
21. Nina George „Lawendowy pokój”, Otwarte (68)
22. Katarzyna Michalak „Zacisze Gosi”, Znak (67)
23. Małgorzata Rozenek „Perfekcyjna pani domu. Poradnik”, Pascal (64)
24. Marek Krajewski „Władca liczb”, Znak (59)
25. George R.R. Martin „Rycerz Siedmiu Królestw”, Zysk i S-ka (54)
25. Anna Ficner-Ogonowska „Szczęście w cichą noc”, Znak (54)

W 2014 roku w dwunastu comiesięcznych zestawieniach bestsellerów „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” znalazło się 176 tytułów. Większość z nich, bo 102, to książki polskich autorów, 74 to tłumaczenia. Najdłużej, bo przez osiem miesięcy, na liście bestsellerów utrzymywała się książka Reginy Brett „Bóg nigdy nie mruga” (Insignis). Z innych wartych przytoczenia zjawisk, uwagę zwraca także obecność wśród trzydziestu najlepiej sprzedających się książek, przez ponad sześć miesięcy, publikacji takich jak: „Zdrada” Paulo Coelho (Drzewo Babel), „Inferno” Dana Browna (So-

nia Draga) i „Gwiazd naszych win” Johna Greena (Bukowy Las). Ponadto pięć miesięcy na liście gościły: wybór najlepszych polskich reportaży ze szłego wieku „Antologia 100/XX” (Czarne), „Wyspa na prerii” Wojciecha Cejrowskiego (Zysk i S-ka), „Zagubione niebo” Katarzyny Grocholi (Wydawnictwo Literackie), „Zacisze Gosi” Katarzyny Michalak (Znak), „Niebo istnieje. Naprawdę! O chłopcu, który odwiedził niebo” Teda Burpo (Rafael), „Pan Mercedes” Stephena Kinga (Albatros), „Syn” Jo Nesbø (Wydawnictwo Dolnośląskie) i „Najdłuższa podróż” Nicholasa Sparksa (Albatros). Wśród najpopularniejszych autorów na czele widnieją nazwiska twórców takich jak: Katarzyna Michalak (pięć tytułów w zestawieniu) oraz Beata Pawlikowska, Anna Starmach, Regina Brett, Stephen King i Charlotte Link (po cztery tytuły w zestawieniu).

Ogółem, tradycyjnie już, najwięcej tytułów na listę wprowadziło wydawnictwo Znak (37 pozycji), które od konkurencji dzieli pod tym względem prawdziwą przepaść: Prószyński i S-ka (14), Wydawnictwo Literackie (12), Albatros (8), Fabryka Słów (7), a po pięć tytułów także: Burda Polska, Czerwone i Czarne, Insignis Media, Nasza Księgarnia, Sonia Draga, Świat Książki, Wydawnictwo Dolnośląskie, Zysk i S-ka.

Dodajmy, iż istotną wadą rocznego zestawienia robionego na podstawie liczby miejsc na listach bestsellerów jest premiowanie tytułów, które ukazały się na początku roku i miały szanse przez długi czas funkcjonować na księgarskich półkach. Sprzedażowe hity z końca roku, nawet jeśli osiągały bardzo wysoką sprzedaż, są w takim rankingu na straconej pozycji.

Inna prestiżowa lista bestsellerów ukazuje się comiesięcznie od 2011 roku na łamach „Gazety Wyborczej”. Jest to zestawienie książkowych hitów, którego źródło stanowią dane GfK Polonia Retail and Technology. Wyniki te bazują na rzeczywistej sprzedaży w największych sieciach księgarskich, księgarniach, sklepach internetowych i sieciach handlowych na terenie całej Polski. Dane te pochodzą z blisko 1500 punktów detalicznych na koniec roku. O pozycji w rankingu decyduje łączna liczba sprzedanych egzemplarzy danego tytułu, niezależnie od formy wydania (oprawa miękka, twarda, wersja filmowa itp.). Z rankingu wyłączone są pozycje sprzedawane w ramach akcji promocyjnych (z dużym upustem w stosunku do ceny rynkowej). W ostatnich latach „Gazeta Wyborcza” publikowała zestawienia książek, które w poprzednim roku kalendarzowym zanotowały najwyższą sprzedaż na polskim rynku. Dodatkowo w 2014 roku zestawienie to miało charakter hybrydowy, a dane podmiotów detalicznych weryfikowano i uzupełniono deklaracjami wysokości sprzedaży pochodzącymi od samych wydawców.

Jednak w lutym 2015 roku „Gazeta Wyborcza” opublikowała zestawienie zaledwie tuzina najpopularniejszych książek 2014 roku. Poniższa lista

sporządzona została na podstawie danych o sprzedaży pochodzących od wydawców i rankingu GFK Polonia obejmującego po 15 najlepiej sprzedających się książek 2014 roku w kategoriach literatura piękna i faktu oraz 10 w kategorii literatura młodzieżowa i dziecięca¹. Warto zwrócić uwagę, w jak niewielkim stopniu obydwie listy do siebie przystają. Na tej z „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” w ogóle nie znalazła się powieść Miłoszewskiego ze sprzedażą 150 tys. egz. Za to lider pierwszego zestawienia w drugim jest na pozycji 8. Na liście „Gazety Wyborczej” w ogóle nie ma Dana Browna czy Nicholasa Sparksa itd. Widać zatem, jak trudno jest analizować rynek tylko na podstawie zestawień najlepiej sprzedawanych tytułów, skoro są w nich – niezależnie od przyjmowanej metodologii – ogromne braki.

Bestsellery 2014 roku „Gazety Wyborczej”

1. Zygmunt Miłoszewski „Gniew”, W.A.B. (150 tys. egz.)
2. Dorota Kania, Jerzy Targalski, Maciej Marosz „Resortowe dzieci. Media”, Fronda (150 tys. egz.)
3. Artur Górski, Jarosław Sokołowski „»Masa«” o kobietach polskiej mafii”, Prószyński i S-ka (144 tys. egz.)
4. John Green „Gwiazd naszych wina”, Bukowy Las (140 tys. egz.)
5. Helen Fielding „Bridget Jones. Szalejąc za facetem”, Zysk i S-ka (130 tys. egz.)
6. Jan Paweł II „Jestem bardzo w rękach Bożych. Notatki osobiste 1962-2003”, Znak (120 tys. egz.)
7. E.L. James „Pięćdziesiąt twarzy Greya”, Sonia Draga (108 tys. egz.)
8. Paulo Coelho „Zdrada”, Drzewo Babel (105 tys. egz.)
9. Katarzyna Grochola „Zagubione niebo”, Wydawnictwo Literackie (100 tys. egz.)
10. Wojciech Cejrowski „Wyspa na prerii”, Zysk i S-ka (98 tys. egz.)
11. Regina Brett „Bóg nigdy nie mruga. 50 lekcji na trudniejsze chwile w życiu”, Insignis (94 tys. egz.)
12. Małgorzata Musierowicz „Wnuczka do orzechów”, Akapit Press (90 tys. egz.)

„Dla każdego coś miłego” – to banalne stwierdzenie wydaje się jednak znakomicie podsumowywać czytelnicze wybory 2014 roku. Na zupełnie przeciwstawnych biegunach jawią się bowiem publikacje takie jak „Jestem

▲ 1. Juliusz Kurkiewicz, „Bestsellery 2014 roku. Sprawdziliśmy, jakie książki Polacy kupowali najczęściej”, „Gazeta Wyborcza” nr 60/2015.

bardzo w rękach Bożych. Notatki osobiste 1962-2003” Jana Pawła II i wydane przez Frondę „Resortowe dzieci. Media”, choć każdą z nich zaklasyfikować można jako przedstawicielkę literatury non-fiction.

Powyższe zestawienie wskazuje także na względną równowagę popularności autorów polskich i zagranicznych. Rok 2014 był jednak przede wszystkim okresem powrotów „dawnych bohaterów”, a najgłośniejszym z nich był come back niekwestionowanej gwiazdy literatury popularnej lat 90., czyli Helen Fielding z jej sztandarową bohaterką – powieść „Bridget Jones. Szalejąc za facetem” sprzedała się w nakładzie ponad 130 tys. egz., sukcesem była także premiera kolejnej na polskim rynku książki Paulo Coelho, którego „Zdrada” rozeszła się w nakładzie ponad 105 tys. egz.

Wynik sprzedaży powieści „Gniew” Zygmunta Miłoszewskiego (150 tys. egz.) to znak nie tylko utrzymania się pisarza na szczycie zestawienia najpopularniejszych autorów prozy kryminalnej i sensacyjnej, ale także dobrej kondycji samego gatunku, zwłaszcza w wydaniu rodzimych twórców.

Z kolei dzięki sprzedaży ponad 100 tys. egz. zbioru opowiadań zatytułowanego „Zagubione niebo” Katarzyna Grochola stała się autorką, której książki przekroczyły łącznie liczbę 4 mln sprzedanych egzemplarzy.

Wynik na poziomie ponad 100 tys. egz. jaką zanotowała pierwsza część bestsellerowego erotycznego cyklu E.L. James o Greyu, to oczywiście zaledwie echa znakomitych wyników notowanych przez wydawnictwo Sonia Draga w latach 2012-2013. Jednak łączna sprzedaż cyklu na poziomie blisko ćwierć miliona egzemplarzy w trzecim roku jego obecności na rynku, to wynik, który absolutnie zasługuje na miano sukcesu.

Wśród najpopularniejszych w Polsce książek 2014 roku nie zabrakło jednak także reprezentacji młodzieżowej, czy też bardziej rodzinnej literatury, z której wywodzi się „Wnuczka do orzechów” Małgorzaty Musierowicz.

Nagrody na rynku książki

Ostatnie lata to okres dynamicznego rozwoju licznych konkursów i nagród dla twórców i przedstawicieli środowiska książki. Dodajmy, że są to często wysokie nagrody pieniężne, o stosunkowo dużym zasięgu medialnym. Dla fundatorów, na przykład dla władz samorządowych, jest to często sposób na tworzenie wizerunku aktywnych kreatorów życia kulturalnego. Niestety, dla wielu z nich nagrody literackie stały się łatwym dowodem na to, że w sferze kultury „coś się robi”, a jednocześnie narzędziem maskującym marazm w działaniach systemowych dedykowanych tej części codziennej aktywności.

Własne nagrody od pewnego czasu przyznają największe polskie aglomeracje, jak: Warszawa, Trójmiasto czy Wrocław, który jest zresztą niekwestionowanym krajowym liderem w tym zakresie. Jednak w ostatnich kilkunastu miesiącach do tego grona dołączają kolejne, większe i mniejsze miasta, w tym: Poznań, Radom czy Szczecin.

Wydaje się zatem, że obecnie głównym celem nagród literackich jest towarzyszący im, bardziej lub mniej trwały, medialny rozgłos. Niestety, ich znaczenie m.in. dla zwiększania sprzedaży już dość dawno osiągnęło marginalny charakter. Dla wydawców wyróżnienia i nagrody przyznawane ich publikacjom stanowią jedno z narzędzi najchętniej i najczęściej wykorzystywanych w komunikacji z klientem-czytelnikiem, mimo iż działanie takie stoi w dość oczywistej opozycji wobec nawyków i potrzeb informacyjnych kolejnych pokoleń czytelników, którzy kierują się bardziej rekomendacjami w mediach społecznościowych, niż wyróżnieniami krytyków. Jak wynika bowiem z raportu z badania czytelnictwa przeprowadzonego przez Polską Izbę Książki, zaledwie 6 proc. badanych kieruje się w swoich wyborach czytelnicznych i zakupowych faktem, że książka została nagrodzona².

Nagrody literackie

Na polskim rynku wydawniczym największą renomą cieszy się **Nagroda Literacka Nike**, przyznawana od 1997 roku. Zwycięzca wyłaniany jest w trzyetapowym konkursie. W pierwszym etapie jury nominuje dwadzieścia tytułów, które ogłaszane są w maju, następnie siedmiu finalistów we wrześniu i z tej grupy wyłaniany jest zwycięzca. Zwyczajowo nagroda przyznawana jest w październiku. Laureat otrzymuje statuetkę dłuta prof. Gustawa Zemły oraz czek na 100 tys. zł.

W gronie dotychczasowych laureatów Nike znaleźli się: Wiesław Myśliwski za „Widnokrąg” (Muza), Czesław Miłosz za „Pieska przydrożnego” (Znak), Stanisław Barańczak za „Chirurgiczną precyzję. Elegie i piosenki z lat 1995-1997” (wydawnictwo a5), Tadeusz Różewicz za tom „Matka odchodzi” (Wydawnictwo Dolnośląskie), Jerzy Pilch za „Pod Mocnym Aniołem” (Wydawnictwo Literackie), Joanna Olczak-Ronikier za „W ogrodzie pamięci” (Znak), Jarosław Marek Rymkiewicz za „Zachód słońca w Milanówku” (Sic!), Wojciech Kuczok za „Gnój” (W.A.B.), Andrzej Stasiuk za „Jadąc do Badabag” (Czarne), Dorota Masłowska za „Pawia królowej” (Lampa i Iskra Boża), po raz drugi Wiesław Myśliw-

▲ 2. „Kierunki i formy transformacji czytelnictwa w Polsce. Raport z Badania Założycielskiego”, CBOS/PIK, Warszawa 2015.

ski za „Traktat o łuskaniu fasoli” (Znak), Olga Tokarczuk za „Bieguni” (Wydawnictwo Literackie), Eugeniusz Tkacyszyn-Dycki za tom poetycki „Piosenka o zależnościach i uzależnieniach” (Biuro Literackie), Tadeusz Słobodzianek za „Naszą klasę. Historię w XIV lekcjach” (słowo/obraz terytoria), Marian Pilot za „Pióropusz” (Wydawnictwo Literackie), Marek Bińczyk za „Książkę twarzy” (Świat Książki), Joanna Bator za „Ciemno, prawie noc” (W.A.B.), a w 2014 roku Karol Modzelewski za autobiografię „Zajeżdżmy kobyłę historii. Wspomnienia poobijanego jeźdźca” (Iskry).

Od 2006 roku władze Wrocławia przyznają wyróżnienie o nazwie **Literacka Nagroda Europy Środkowej Angelus**. Jej laureatem zostaje środkowoeuropejski autor najlepszej książki prozatorskiej, wydanej po polsku w roku poprzedzającym edycję nagrody. Zwycięzca otrzymuje w nagrodę 150 tys. zł. Pierwszym laureatem Angelusa w 2006 roku został ukraiński prozaik i poeta Jurij Andruchowycz za powieść „Dwanaście kręgów” (Czarne). Kolejni nagradzani twórcy i ich dzieła to: w 2007 roku Martin Pollack z Austrii za „Śmierć w bunkrze – opowieść o moim ojcu” (również Czarne), w 2008 roku Péter Esterházy z Węgier za tom „Harmonia caelestis” (Czytelnik), w 2009 roku Josef Škvorecký z Czech za „Przypadki inżyniera ludzkich dusz” (Pogranicze), w 2010 roku Węgier György Spiró za „Mesjaszy” (W.A.B.), w 2011 roku Swietłana Aleksijewicz z Białorusi za „Wojna nie ma w sobie nic z kobiety” (Czarne), w 2012 roku Miljenko Jergović z Chorwacji za „Srda śpiewa o zmierzchu w Zielone Świątki” (Czarne), w 2013 roku Ukrainka Oksana Zabuzko za „Muzeum porzuconych sekretów” (W.A.B.), a w 2014 roku Słowak Pavol Rankov za „Zdarzyło się pierwszego września (albo kiedy indziej)” (Książkowe Klimaty).

Ponad 50 edycji liczy już sobie **Nagroda Fundacji im. Kościelskich** przyznawana od 1962 roku przez Fundację im. Kościelskich – jedną z najstarszych polskich instytucji kulturalnych, działającą w Genewie. Laureatem nagrody może zostać twórca, który nie przekroczył 40. roku życia. Nagroda określana jest mianem „polskiego Nobla dla młodych pisarzy”. Jej wysokość nie jest stała, wynosi w przybliżeniu kilkadziesiąt tysięcy złotych. Ostatni laureaci to: Krzysztof Siwczyk nagrodzony w 2014 roku za poemat „Dokąd bądź” (Wydawnictwo a5), Krystyna Dąbrowska (2013), Andrzej Dybczak (2012), Andrzej Franaszek (2011), Marcin Kurek (2010), Tadeusz Dąbrowski (2009), Jacek Dukaj (2008), Mikołaj Łoziński (2007), Jolanta Stefko (2006), Jacek Dehnel (2005), Tomasz Różycki (2004), Dawid Bienkowski (2003). Już przegląd nazwisk pokazuje, że nie każdy z tych autorów przekuł nagrodę Kościelskich w czytelniczy sukces.

Paszport „Polityki” to nagroda przyznawana od 1993 roku przez tygodnik „Polityka” w sześciu kategoriach: „literatura”, „film”, „teatr”, „muzyka poważna”, „plastyka” (sztuki wizualne) i „estrada” oraz – od 2002 roku – nagrodę specjalną „kreator kultury” za osiągnięcia w jej krzewieniu. Ostatni laureaci w kategorii „literatura” to: Zygmunt Miłoszewski (2014), Ziemowit Szczerek (2013), Szczepan Twardoch (2012), Mikołaj Łoziński (2011), Ignacy Karpowicz (2010), Piotr Paziński (2009), Sylwia Chutnik (2008), Michał Witkowski (2007), Jacek Dehnel (2006), Marek Krajewski (2005), Sławomir Shuty (2004), Wojciech Kuczok (2003). Jedyni „Kreatorzy kultury” związani z książką to wydawca Paweł Dunin-Wąsowicz (2005) i historyk Maria Janion (2006).

Nagroda Literacka Gdynia została powołana w 2006 roku przez prezydenta Gdyni w celu uhonorowania wyjątkowych osiągnięć żyjących polskich twórców i jest przyznawana rokrocznie autorom najlepszych książek wydanych w poprzednim roku. Zwycięzcy w trzech kategoriach – „proza”, „poezja” i „eseistyka”, otrzymują pamiątkowe statuetki (Kostki Literackie) oraz nagrodę w wysokości 50 tys. zł. Dotychczas uhonorowano – w 2006 roku: „Dzieje rodzin polskich” Eugeniusza Tkaczyszyna-Dyckiego (Sic!), „Lubiewo” Michała Witkowskiego (Ha!art) i „Zamiast” Marka Zaleskiego (Wydawnictwo Literackie), w 2007: „Pełne morze” Wojciecha Bonowicza (Biuro Literackie), „Traktat o łuskaniu fasoli” Wiesława Myśliwskiego (Znak) i „Projekt handlu kabardyńskimi końmi” Krzysztofa Środy (Świat Literacki), w 2008: „Pensum” Adama Wiedemanna (Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu), „Ostatni zlot Aniołów” Mariana Pankowskiego (Krytyka Polityczna) i „Twarz Tuwima”, Piotra Matywieckiego (W.A.B.), w 2009: „Jedenaście” Marcina Świetlickiego (Wydawnictwo EMG), „Piosenkę o zależnościach i uzależnieniach” Eugeniusza Tkaczyszyna-Dyckiego (Biuro Literackie) i „Inne obrazy” Marii Poprzęckiej (słowo/obraz terytoria), w 2010: „Taksim” Andrzeja Stasiuka (Czarne), „Dwa fiaty” Justyny Bargielskiej (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Centrum Animacji Kultury w Poznaniu), „Ciała Sienkiewicza. Studia o płci i przemocy” Ryszarda Koziółka (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego) plus Nagroda Osobna dla Małgorzaty Szejnert za „Wyspę klucz” (Znak), w 2011: „Obsoletki” Justyny Bargielskiej (Czarne), „Pogłos” Ewy Lipskiej (Wydawnictwo Literackie), „Samobójstwo jako doświadczenia wyobraźni” Stefana Chwina (Tytuł) plus Nagroda Osobna za „Poems” dla Andrzeja Sosnowskiego (Biuro Literackie), w 2012: „Włoskie szpilki” Magdaleny Tulli (Nisza), „Rezydencja surykatki” Marty Podgórniki (Biuro Literackie), „Opis krainy Gog” Mariana Sworzenia (Więź) oraz Mieczysława Porębskiego jako laureata Nagrody Osobnej, w 2013 roku: „Sylwetki i cienie” Andrzeja So-

snowskiego (Biuro Literackie), „Ocalenie Atlantydy” Zyty Oryszyn (Świat Książki), „Sprawiedliwość na końcu języka. Czytanie Waltera Benjamina” Adama Lipszyca (Universitas) oraz Nagroda Osobna za „TR” Jacka Łukasiewicza (Universitas), a w 2014 roku: „Jeden” Marcina Świetlickiego (Wydawnictwo EMG), „Wiele demonów” Jerzego Pilcha (Wielka Litera), „Saliki” Wojciecha Nowickiego (Wydawnictwo Czarne). W 2014 roku nagrodę rozszerzono o nową kategorię: „przekład na język polski”, której pierwszym laureatem został Jerzy Czech za „Wdrapałem się na piedestał. Nowa poezja rosyjska” (Wydawnictwo Czarne).

Nagroda Literacka Miasta Stołecznego Warszawy to wyróżnienie przyznawane jeszcze przed wybuchem II wojny światowej reaktywowano jesienią 2008 roku. Organizatorem i fundatorem nagrody jest urząd m.st. Warszawy. Nagroda przyznawana była początkowo w czterech, a obecnie po rozbięciu kategorii „Literatura piękna” na osobne wyróżnienia w dziedzinie prozy i poezji, w pięciu kategoriach. Najważniejszą z nich jest „Warszawski twórca” – zwycięzcy tej kategorii otrzymują pamiątkowy medal i 100 tys. zł. Jej dotychczasowymi laureatami byli: Wiesław Myśliwski (2014), Joanna Kulmowa (2013), prof. Janusz Tazbir (2012), Janusz Głowacki (2011), Marek Nowakowski (2010), Józef Hen (2009), Tadeusz Konwicki (2008). W 2015 roku decyzją Kapituły Nagrody tytuł ten otrzymał Jarosław Marek Rymkiewicz, który jednak odmówił przyjęcia nagrody. Nagrody w pozostałych kategoriach otrzymali dotychczas: „Literatura piękna – proza”: Andrzej Stasiuk (2015), Ignacy Karpowicz (2014), Kazimierz Orłoś (2013), Jarosław Mikołajewski (2012), Eustachy Ryłski (2011), Ryszard Przybylski (2010); „Literatura piękna – poezja”: Urszula Koziół (2015), Tadeusz Dąbrowski (2014), Krzysztof Karasek (2013), Jacek Łukasiewicz (2012), Jarosław Mikołajewski (2011), Anna Piwkowska (2009), Julia Hartwig (2008); „Książka dla dzieci”: Anna Piwkowska (2015), Przemysław Wechterowicz (2014), Dorota Sidor (2013), Małgorzata Strzałkowska (2012), Joanna Papuzińska i Maciej Szymanowicz (2011), Paweł Beręsewicz (2010), Maciej Wojtyszko (2009), Joanna Kulmowa (2008); „Edycja warszawska”: Elżbieta Markowska i Katarzyna Naliwajek-Mazurek (2015), Joanna Rolińska (2014), Tomasz Mościcki (2013), Ewa Morycińska-Dzius (2012), Magdalena Stopa i Jan Brykczyński (2011), Stanisław Milewski (2010), Marek Kwiatkowski (2009), Tomasz Pawłowski i Jarosław Zieliński (2008).

Gryfia, czyli Ogólnopolska Nagroda Literacka dla Autorki, przyznawana jest pisarce, która napisała najlepszą książkę literacką albo książkę humanistyczną o wartościach literackich w roku poprzedzającym daną edycję nagrody. To jedyny w Polsce laur literacki sprofilowany w ten sposób.

Organizatorem Nagrody jest „Kurier Szczeciński”, a jej wartość wynosi 50 tys. zł. Po raz pierwszy przyznano ją w 2012 roku, a zwyciężczynią premierowej edycji została Magdalena Tulli, wyróżniona za książkę „Włoskie szpilki” (Nisza). Laureatką Nagrody w 2013 roku została Zyta Orzyszyn za książkę „Ocalenie Atlantydy” (Świat Książki). W 2014 roku zwycięska okazała się Małgorzata Rejmer, nagrodzona za książkę „Bukareszt. Kurz i krew” (Czarne).

Gwarancje Kultury to nagrody przyznawane co roku przez TVP Kultura najciekawszym i najbardziej wyrazistym osobowościom artystycznym poprzedniego sezonu w poszczególnych kategoriach, takich jak „literatura”, „film”, „teatr”, „sztuki audiowizualne”. Laureatką w kategorii „literatura” za rok 2014 została Olga Tokarczuk za „Księgi Jakubowe”. W latach poprzednich w gronie laureatów nagrody w tej kategorii znaleźli się m.in.: Małgorzata Rejmer, Joanna Bator, Andrzej Stasiuk, Radosław Kobierski, Dariusz Czaja, Andrzej Bart, Jarosław Marek Rymkiewicz. Ponadto w edycji nagrody za rok 2011 Gwarancję Kultury w kategorii „Osiągnięcia w twórczym rozwoju dzieci i młodzieży” otrzymała Marta Lipczyńska-Gil z pisma i wortalu „Ryms”. Za rok 2013 zwyciężczynią kategorii „menedżer kultury” została Monika Sznajderman, założycielka i szefowa Wydawnictwa Czarne.

Nagroda „Książka roku »Magazynu Literackiego KSIĄŻKI«” przyznawana od 2001 roku w kilku kategoriach, autorom polskim i zagranicznym, honorująca przede wszystkim wysiłek wydawców, którzy dostają statuetki. Dotychczas uhonorowano nią firmy: Świat Książki, Znak, Rebis, Muza, Biały Kruk, Wydawnictwo Naukowe PWN, Zysk i S-ka, Wydawnictwo Dolnośląskie, G+J (Burda Książki), Demart, Bosz, Egmont, Media Rodzina, Arkady, Langenscheidt, Czytelnik, Multico, Wolters Kluwer Polska, C.H. Beck, Sonia Draga, Marginesy, Jedność, Prószyński Media, Wydawnictwo Literackie, W.A.B.

Od 2008 roku przyznawana jest **Wrocławska Nagroda Poetycka Silesius**. Fundatorem nagrody jest miasto Wrocław. Nagroda przyznawana jest corocznie w trzech kategoriach: „za całokształt twórczości”, „książka roku” oraz „debiut roku”. Oprócz statuetki Silesiusa laureaci nagrody otrzymują: w kategorii „za całokształt twórczości” – 100 tys. zł, w kategorii „książka roku” – 50 tys. zł, a w kategorii „debiut roku” – 20 tys. zł. Dotychczasowymi laureatami nagrody „za całokształt twórczości” zostali: Jacek Podsiadło (2015), Dariusz Foks (2014), Krystyna Miłobędzka (2013), Marcin Świetlicki (2012), Urszula Koziół (2011), Piotr Sommer (2010), Stanisław Ba-

rańczak (2009), Tadeusz Różewicz (2008). Wśród zwycięzców w kategorii „książka roku” znaleźli się: Marcin Sendeki, Mariusz Grzebalski, Marcin Baran, Eugeniusz Tkaczyszyn-Dycki, Bohdan Zadura, Piotr Matywiecki, Krystyna Miłobędzka i Andrzej Sosnowski.

Międzynarodowa Nagroda Literacka im. Zbigniewa Herberta jest pierwszą wręczaną w naszym kraju nagrodą literacką o zasięgu światowym. Jej podstawowym celem jest wyróżnianie wybitnych dokonań artystycznych i intelektualnych, nawiązujących do świata wartości, na których opierała się twórczość Zbigniewa Herberta. To uhonorowanie dorobku poetyckiego poszczególnych laureatów, nagroda ma być przyznawana co roku w dziedzinie poezji za całokształt twórczości, nie zaś za poszczególne dzieło. Skład jury jest międzynarodowy. Pierwszym laureatem został William Stanley Merwin, amerykański poeta, dramaturg i tłumacz. Jako drugi uhonorowany został amerykański poeta, eseista i tłumacz Charles Simic. Trzecim laureatem wyróżnienia został wybitny polski poeta i tłumacz Ryszard Krynicki. Laureat Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta otrzymuje gratyfikację finansową w wysokości 50 tys. dolarów. Fundatorem nagrody pieniężnej jest PKN Orlen.

Nagroda im. Wisławy Szymborskiej to wyróżnienie przyznawane przez fundację imienia zmarłej w lutym 2012 roku poetki, laureatki Literackiej Nagrody Nobla. Jest to nagroda za książkę poetycką wydaną po polsku w roku poprzedzającym jej przyznanie. To najwyższa finansowo literacka nagroda w Polsce – wynosi 200 tys. zł, a w przypadku, gdyby to był przekład poezji zagranicznej, autor tłumaczenia otrzymuje dodatkowo 50 tys. zł. Mogą ubiegać się o nią zarówno publikacje rodzimych twórców, jak i pozycje tłumaczone. W premierowej edycji konkursu Kapituła Nagrody uhonorowała ostatecznie dwójkę laureatów, którymi zostali Justyna Bargielska za tom „Bach for my baby” (Biuro Literackie) oraz Łukasz Jarosz za „Pełna krew” (Znak). Do kolejnej edycji Nagrody zgłoszono 171 tomów, a w nominowanej piątce znaleźli się następujący autorzy i tytuły: Wojciech Bonowicz „Echa” (Biuro Literackie), Jacek Dehnel „Języki obce” (Biuro Literackie), Mariusz Grzebalski „W innych okolicznościach” (Wydawnictwo EMG), Julia Hartwig „Zapiskane” (wydawnictwo a5), Michał Sobol „Pulsary” (Wydawnictwo Nisza). Zwyciężczynią została Julia Hartwig. W trzeciej edycji do nagrody zgłoszonych zostało 214 książek. Nominacje otrzymali: Roman Honet za „Świat był mój” (Biuro Literackie), Jakobe Mansztajn za „Studium przypadku” (WBPiCAK), Mirosław Mrozek za „Horyzont zdarzeń” (Fundacja Literatury im. Henryka Berezny), Jacek Podsiadło za „Przez sen” (Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN) oraz Maciej Robert za